

מהן חילוקי המנהגים בקריאת התורה בחול המועד סוכות ?

חיבר: שאול סילם – סוכות התשע"ד

- במשנה במגילה פרק בני העיר, ל': (שם מפורטות קריאות התורה של המועדים), איתא: " וביום טוב
"ובשאר כל ימות החג, בקרבנות החג הראשון של חג, קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים,

. דברי אמימר מתייחסים " אתקין אמימר בנהרדע דמדלגי דלוגי " - בסוף מסכת סוכה (נה.), איתא:
לפסוקים הנאמרים בתפילה, לגבי ספיקא דיומא בחו"ל. וכתב רש"י (ד"ה אתקין אמימר): " וכי היכי דאתקין
אמימר לענין תפלה, עבדינן נמי לענין קוראי התורה ".

אך קיימות שיטות שונות בפרטי הקריאה:

הקריאה בחו"ל:

– וע' לקמן שזוהי ג"כ שיטת הרמב"ם "בקצת נוסחאות", וכ"פ הרמ"א (בסוכה שם) שיטת רש"י -
(סי' תרס"ג סע' א')
:

" הרביעי הקורא, שהוא ניתוסף בחולו של מועד יותר משאר ימים, וניכר שהוא בא לכבוד היום, הוא קורא את ספיקי היום כמו ששליח צבור אומר, ואם שבת הוא, קוראן המפטיר, והשלשה שקורין תחילה, אין מקפידין על קריאתם, יקראו מה שירצו, ומכל מקום, כך היו נוהגין רבותי: שני ראשונים קוראים שנים ספיקי היום, והשלישי בפרשת יום המחרת, שאינה מספיקות היום כלל, והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים."

והיינו שלשיטה זו, סדר הקריאה ביום הראשון של חול המועד (בחוף לארץ), הוא:

השניכהן: וביום

השלישילוי: וביום

הרביעישלישי: וביום

השלישי וביום השנירביעי: וביום

וע"ע בדברי הרמ"א שם: שביום הז', ישנו שנוי בקריאת ג' הראשונים, וז"ל: וביום הז', הכהן קורא ביום החמישי, לוי ביום הששי, ישראל ביום השביעי, והרביעי קורא ביום הששי וביום השביעי.

:(בסוכה שם, ד"ה אתקין) שיטת התוספות -

השניכהן: וביום

השלישילוי: וביום

השנישלישי: וביום

השלישירביעי: וביום

(ועל דרך זה בשאר הימים)

בשם גאון, ושיטת(פ"ד סי' י') והרא"ש (במגילה י', על המשנה בדף ל: הנ"ל) שיטת הרי"ף -
, וכן(סי' תרס"ג) והטור
שיטת הרמב"ם "בקצת נוסחאות"
(כך לשון הב"י. ושיטה זו הינה השיטה השניה לרמב"ם המובאת בב"י, וזוהי ג"כ השיטה
שבהוצאותינו, הלכות תפלה פי"ג הי"ג. ושיטת הרמב"ם הראשונה המובאת בב"י ג"כ כשיטת
הרמב"ם "בקצת נוסחאות", היא כשיטת רבותיו של רש"י)
- וכ"פ בשו"ע סי' תרס"ג סע' א':

השניכהן: וביום

השלישילוי: וביום

השלישי שלישי: וביום

השלישי וביום השנירביעי: וביום

(ועל דרך זה בשאר הימים).

שיטה זו דומה לשיטת רבותיו של רש"י, אך לשיטה זו אין השלישי קורא "וביום הרביעי", שאינה מענינו של יום

הקריאה בארץ ישראל:

שיטת השו"ע: -

אין קורים בכל יום אלא קרבן היום בלבד מוסיף שם מרן בשו"ע: ובארץ ישראל, שאין שם ספיקא דיומא, כי ביום ב' הוא א' לחש"מ, קורא כהן: וביום השני, והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה, ועל דרך זה בכל יום משאר הימים.

שיטת הרמ"א: -

הרמ"א איננו משיג על דברי השו"ע הנ"ל, ולכן נראה שמסכים עם דבריו. וכך הוא אכן מנהג האשכנזים בארץ ישראל (ע' פסקי תשובות עמ' תמ"ו, וכך במכתב הרה"ג הרב ברוך נאה לרבי נש"ד, המובא בפרדס חב"ד גליון 16 ע' 26, וז"ל: וכן נוהגים בכל ערי אה"ק כל האשכנזים לרבות כל החסידים השונים).

אך לכאורה יש להסתפק אם דעת הרמ"א אכן כדעת השו"ע, או שסומך הרמ"א על הקורא, שיבין שדעתו להעדיף שיקראו שלא מענין היום (כגון וביום הרביעי לעליית שלישי ביום הראשון של חוה"מ בחו"ל כנ"ל), בכדי שלא לחזור כמה פעמים על אותה הקריאה (שזוהי לכאורה הסיבה לפסיקת רבותיו של רש"י שלא כדברי הגאון, לגבי עליית שלישי בחו"ל. ואגב ע' בגליון התקשרות תרמ"ב עמ' 18 הערה 8 ביאור הגה"ח הרב מרדכי אשכנזי שיח' לכך שלשיטת הרמ"א כן חוזרים בכל אופן בחו"ל על קריאה שכבר קראו, והרי קיים לשיטת הרמ"א בזה ספק ברכה לבטלה לכאורה! וביאר שם בטוב טעם – ע"פ דברי רש"י הנ"ל – שקריאת רביעי הינה מעין תקנה מיוחדת בה מודגשת קריאת היום, והוא מעין מפטיר של שבת בו חוזרים על קריאה שכבר קראו, ואין חוששים לברכה לבטלה).

שמהיום השני, מחלקים הכהן והלוי את קריאת השו"ע, סי' תרפ"ד, שם פוסק בקריאה של חנוכה והרי חולק, והשלישי חוזר על הקריאה נשיא היום,

הרמ"א

, ופוסק

שהשלישי

יקרא את

קריאת הנשיא של יום המחרת

.

ואכן לגבי קריאת חוה"מ סוכות, דעת הביכורי יעקב (לבעל הערוך לנר), שביום הראשון של חול המועד של סוכות), יקראו באופן הבא: **השני** בארץ ישראל (שהוא ודאי היום

השניכהן: וביום

השלישילוי: וביום

וביום הרביעישלישי:

וביום השנירביעי:

ומצאתי בכנסת, וכתב עוד שם: שזוהי דעתו לארץ ישראל, עמ' 686, וע' בפסקי דינים – צמח-צדק הגדולה סי' תרס"ג שכתב בשם מהרלב"ח שהמנהג שכתב הרב בית יוסף לא היה רק בצפת, אבל בירושלים, לא היו נוהגין כן (וע"ע התקשרות גליון תר"מ עמ' 15). ואחת הראיות של הצמח צדק לדעתו: קריאת התורה של חנוכה לדעת הרמ"א.

שיטת חב"ד (בארץ ישראל): -

המקורות לכל הבא להלן: לוח כולל חב"ד, הקלטת שיחת הרבי מ"ז תשרי תשמ"ט, מאמר הרב אברהם אלתר שיח' הבר בקובץ אהלי שם גליון ג' מסיון תש"נ עמ' צט-קב, מאמר הרב משה שיח' חפר בקובץ תפארת מלך גליון א' מסיון תשנ"ה עמ' 82-91, אוצר מנהגי חב"ד – אלול תשרי עמ' שכ"ד-שכ"ה, **(ע' בעיקר במאמר הרה"ג רב יוסף שמחה גינזבורג שיח' התקשרות גליונות שכ"ה, תר"מ עד תרמ"ג בגליון תר"מ עמ' 14 ואילך, ובמאמר הרה"ג רב מרדכי שמואל אשכנזי בגליון תרמ"ב עמ' 15 פרס חב"ד גליון 16 (שם תרנ"א, תתקצ"ט, ואילך) התכתבות בין הגה"ר ברוך נאה לבין הרבי, משנת תש"ן, בנידון)** , מכתב הרה"ג הר' טוביה בלוי שיח' מח"י אלול התשע"ב לרשימת תפוצה שכותב שורות אלו זכה להכלל בה, ועוד.

עד לשנת תשמ"ט, נהגו חסידי חב"ד בארץ ישראל כשיטת השו"ע, וכפי שהודפס בלוח כולל חב"ד. אלא שבשיחת ליל ד' דחג הסוכות (אור לח"י תשרי) [איך שמופיע בהקלטות], אמר הרבי: " ... כאשר מגיע יום , אזי קוראים בו קרבנות של כמה וכמה ימים "ואפילו בארץ ישראל ראשון של חול המועד סוכות בחו"ל, (הציטוט המתורגם מועתק מגליון התקשרות תר"מ עמ' 17). הדברים בקשר לארץ ישראל לא מופיעים בתורת מנחם (התועדויות תשמ"ט ח"א עמ' 137), והסיבה לכך: לאחר השיחה, פנה הרה"ג רי"ל גרונר שיח' לרבי ואמר לו שלמעשה אין נוהגים כך באה"ק, ולכן הורה הרבי למסור למניחי ההנחות להשמיט ענין זה.

וע' בפרדס חב"ד גליון 16 עמ' 26, שם מובא מכתב הרה"ג הרב ברוך נאה לרבי נש"ד, מכ"ב תמוז התש"ן, בו כותב: " ... זו לי השנה הראשונה שאכניס בעזה"ת לתוך לוח השנה של אה"ק שאני רגיל להדפיס כל שנה, הוראה יפה זאת מכ"ק אדמו"ר שליט"א, ועד האידנא כתבתי הנהוג של חב"ד כאן כל השנים לחזור בכל יום את קרבן היום ד' פעמים לכל ארבעת הקרואים כמנהג הספרדים, וכן נוהגים בכל ערי אה"ק כל האשכנזים לרבות כל החסידים השונים, ושמעתי כיום שבכפר חב"ד שינו את סדר הקריאה שלהם מעת ששמעו את שיחת קודש זאת מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א ... ". ושם מבקש הר"ב נאה הבהרות לגבי מה בדיוק להכניס בלוח כולל חב"ד לשנת תשנ"א. לאחר חילופי מכתבים, התקבל מענה הרבי (מז' אלול תש"נ): **" לא ישנה ממה שנדפס כבר "**. – ע' פרדס חב"ד עמ' 33:

יש להעיר שהתכבחות זו שבין הרבי לר"ב נאה משנת תש"ן פורסמה לציבור בשנת תשס"ו בלבד (בגליון פרדס חב"ד הנ"ל, אחר שנמסרה למערכת פרדס חב"ד ע"י בנו של הר"ב נאה ז"ל), והתכבות זו היא שגרמה לשינוי עמדה של כמה מרבני חב"ד שהורו לנהוג כדברי הרבי שבהקלטה הנ"ל, מאז שנת תשמ"ט.

במכתב שקיבל כותב שורות אלו מהרה"ג הרב טוביה בלוי, מהיום הבהיר ח"י באלול התשע"ב, מצורפת רשימת רבני אג"ש בארץ הקודש המורים לקרוא בארץ ישראל כדעת מן השו"ע, ובין השאר: הגה"ח הר' ברוך נאה ז"ל, הגה"ח הר' שמואל אלעזר הלפרין ז"ל, הגה"ח הר' משה יהודה לייב לנדא שיח', הגה"ח הר' זאב דוב סלונים שיח', הגה"ח הר' טוביה בלוי שיח', הגה"ח הר' יוסף יצחק בלינוב שיח', הגה"ח הר' חיים שלום דייטש שיח', הגה"ח הר' ברוך יורקוביץ שיח', הגה"ח הר' אשר לעמל הכהן שיח', הגה"ח הר' יקותיאל פרקש שיח' ועוד.

, שיש לקרוא כדעת הביכורי יעקב הנ"ל. מאמרהגה"ח הר' מרדכי שמואל אשכנזי שיח' לאידך, שיטת

בכוון זה של הרב אשכנזי מופיע בגליון התקשרות תרמ"ב (מ"ט מרחשוון תשס"ז). הדברים מבוססים על דבריו המפורשים של הצמח צדק (ע' לעיל), על הקריאה בחנוכה למנהג חב"ד (יש להעיר שבארץ ישראל נוהגים בזה גם האשכנזים כדעת השו"ע נגד דעת הרמ"א, וכך הופיע תחילה גם בלוח כולל חב"ד, אך ע"פ פניית רבני חב"ד בשנת תשי"ז לכ"ק אדמו"ר נש"ד, הראה הרבי לשנות את ההוראה שבלוח כולל חב"ד, ומאז נוהגים חסידי חב"ד גם בארץ ישראל כדעת הרמ"א בקריאת התורה של חנוכה), ועל דברי הצמח צדק בשו"ת אורח חיים סי' ל"ה לפיהם "הוספות" בקריאת התורה הותרו רק בימי הגמרא והפוסקים, אבל בימינו שהבעל קורא קורא את כל הקריאה, והעולים הם שלוחיו לברך, אין להוסיף במספר העולים (וכך מובא בספר המנהגים).

מסקנת הרה"ח הר' יוסף שמחה גינזבורג בגליון התקשרות תתקצ"ט מט' בתשרי התשע"ד, כדעת רוב הפוסקים הנ"ל, אך הוסיף: "אולם יש רבנים המחזיקים בהנהגה החדשה מתשמ"ט דווקא. על המרא-דאתרא בכל קהילה להודיע לכל הציבור שלו את הכרעתו עבורם בזה".